

Rıza Bâbında Öğretici Baden Oyunu

Türkçe Söyleyen CAN YÜCEL

Bu oyun, ilk kez, 1929'da Baden-Baden musiki festivalinde sahnelenmiş. **Baden Oyunu** diye andlandırılışı da o yüzden, Brecht'in ilk Marksist oyunlarından biri, **Lehrstück** (öğretici) dizisinden. Hindemith'in bestesiyle sunulan ilk temsil büyük bir çingar koparmış; ünlü yazar Gerhart Hauptman, Palyaço Sahnesinin ortasında kapıyı vurup çıkmış.

Brecht'de bulmağa alıştığımız açık-seçikliğe pek denk düşmese de, yazarın o dönemdeki siyasal ve düşünsel yaşamının çelişkilerini ve çilelerini açık açık ortaya koyan bir yapıt bu. O sırada, Luther'in Kutsal Kitabı'ndan tutun, Buda mesellerine, Taoist metinlere ve Marx'a dek, Brecht'in gelişimine sözgeçiren etki kaynaklarının çeşitliliği, bu oyunda yeni bir aktöre rotası çizmeğe çalışan yazarın işini güçleştirmiş ve kolay-anlaşılrlığını aksatmış olsa bile, insan uygarlığının bütünselliğine ışık tutan öyle bir havsala zenginliği, öyle bir ufuk genişliği buluyoruz ki karşımızda, sürgün yılları boyunca yazı masasının karşısına asacak kadar benimsediği «Gerçek somuttur!» buyruk-sözünden —bu kısa oyun süresince de olsa— sapmış diye kendisini kınamak aklımızdan geçmiyor.

— I —

UÇUŞ RAPORU

DÖRT HAVACI rapor verir.

İnsanlığın adam olmağa
Başladığı bu çağda,
Havalarda tayfundan
İki kat hızlı uçan
Uçaklar yapmayı başardık
Camdan, demirden ve odundan.
Motorumuza baksanıza,
Yeni doğmuş bir tay kadar yok belki ama,
Yüz kat güçlü bir katanadan.
Yüzbinlerce yıldır yerçekimiyle
Kuşlardan başka herbişey
Sapır sapır dökülmüşken yere,
Ve kayaların üstüne kazılmış
En eski resimlerde bile rastlanmazken
Havada uçan İnsan suretine,
Bizler havalandık gayrı.
İkinci bin yılın, sonlarına doğruydu,
—Zamanı hesapladığımız üzere—
Şimdilik ne'ere yetkin olduğumuzu
Bütün evrene göstermeye,
—Daha ne işler yapacağız o ayrı—
Yükseldi çelikten sadeliğimiz
Yedi kat göğe.

KİŞİLER

PİLOT
SÖZCÜ
ÜÇ MAKİNİST
BİLGELER KOROSU
ÜÇ PALYACO
KORO ÖNDERİ

Boyutları oyuna katılanların sayısına uygun bir seki üzerinde. BİLGELER KOROSU geride durur. Orkestira soldadır. Sol ilerde de şarkıcılarla çalgıcıların yönetmeni ve KORO ÖNDERİ ile SÖZCÜNÜN başında oturduğu bir masa vardır. DÖRT DÜŞMÜŞLERİ okuyan şarkıcılar sağ illeriye konmuş bir sırada otururlar. Sahneyi belirgin kılma amacıyla sekinin üstüne yada yakınında bir uçak enkazı konabilir.

DÜŞÜŞ

BİLGELER KOROSU DÜŞMÜSLERE.

Nenize gerek sizin uçmak!
Daha hızlı gideceksiniz de ne olacak!
Nenize yetmiyor sizin
Şu alçacık
Toprak!
Ne yedinci katındasınız bugün,
Ne yolda, ne rotada,
Kıpırtısız yatıyorsunuz ya ortada,
Siz ona bakın!..
Hele bi usuldan anlatın da
Kim olduğunuzu anlayalım.

DÜŞMÜŞLER.

Öyle hızlı girdi ki bu uğraşa,
Geliştikçe geliyordu uçaklarımız.
Yükseldikçe yükseliyorduk,
Değdi degecekti başımız arşa.
Dümdüz ettik Himalayaları
Ve bir uçuşta aştık.
Ok gibi Okyanusu.
Tutulmuşuk bir hummaya,
Burda petrol bulunur,
Şurda şehir kurulur diye,
Makineden başka bişey düşünmeye, düşün-
meye,
Bağışlayın, unuttuk adlarımızı, sıfatlarımızı.
Ve daha hızlı, daha hızlı gideceğiz derken,
Unuttuk hangi amaçla yola çıktığımızı...
Siz yine, n'olur, gelin,
Yardım edin bize.
Biraz su verin, sevaptır,
Bir yastık olsun koyun
Başımızın altına.
Ölmeyelim bari
Boşu boşuna.

KORO KALABALIĞA.

Duydunuz mu, bu dört centilmen
Yardım istiyor sizden?
Havalarda uçtuk,
Uçalım derken
Çakılmışlar yere,
Ölmeyelim diyorlar yokyere...
Burda bir maşrapa su,
Bi de yastık
Var ama,
Ne dersiniz,
Yardım edelim mi onlara?

KALABALIK.

Edelim.

KORO KALABALIĞA.

Size yardım ettiler miydi onlar?

KALABALIK.

Etmediler.

Lâkin...

SÖZCÜ KALABALIĞA.

Öyleyse şu soğuyan gövdelerin başı için,

İnsanın insana yardım etmesi
Usulden midir, önce onu inceleyelim.

— III —

SORUŞTURMALAR: İNSAN İNSANA YARDIM
EDER Mİ?

Birinci Soruşturma

BİLGELER KOROSUNUN ÖNDERİ ileri çıkar.

Aramızdan biri Okyanusu aşip
Yepyeni bir kara buldu, ama
O karaya sonradan varanlarımız da
Canlarını dişlerine takıp
Koca koca kentler kurdu orda.

KORO.

Yediğimiz ekmek bari ucuzlasa ya!

ÖNDER.

Aramızdan biri, çarkı buharla dönen
Bir makine icad etti. Bu makineden de
Daha birçok makine türedi.
Biz işlettik bütün o makineleri ama,
Çarkımıza okunasiya...

KORO.

Yediğimiz ekmek bari ucuzlasa ya!

ÖNDER.

Bizler izleyip inceledik
Dünyanın güneş çevresindeki devinimini,
İnsan yaşamının gizlerini,
Doğa yasalarını ve havanın bileşimini
Deniz diplerinde yaşayan balıkların
Solungaçlarına dek.
Neler öğrendik, neler keşfettik!..

KORO.

Yediğimiz ekmek bari ucuzlasa ya!
Tersine,
Bir yoksulluktur alıp yürüdü kentlerimizde.
Nicedir bilmez oldu kimse
İnsanın nemene şey olduğunu.
Örneğin, siz uçarken havalarda,
Sizceyleyin insanlar börtü-böcekten beter
Sürünüyordu yerlerde.

ÖNDER KALABALIĞA döner.

İnsan insana yardım ediyor muymuş öyleyse?

KALABALIK.

Hayır.

İkinci Soruşturma

KORONUN ÖNDERİ KALABALIĞA.

Şu resimlere hele bi bakın,
İnsan insana yardım eder miymiş, anlayın!

Çağımızda insanın insana nasıl kıydığını gösteren
yirmi fotoğraf sergilenir.

KALABALIK haykırır.

İnsana yardım etmiyor insan!

Üçüncü Soruşturma

KORONUN ÖNDERİ KALABALIĞA.

Seyredin de şu palyaço numarasını,
Kollar mıymiş, bakın, insan insanı!

Üç sirk palyaçosu sekinin üstüne tırmanır. Bun-
lardan biri, Mr. Smith dedikleri, dev yapılıdır. Ba-
ğıra bağıra konuşurlar.

BİRİNCİ. Harika bir akşam, değil mi, Mr. Smith?

İKİNCİ. Sizce de öyle mi, Mr. Smith?

SMITH. Bence... hiç de harika değil.

BİRİNCİ. Oturmaz mısınız, Mr. Smith?

İKİNCİ. Şu sandalyeye buyrun, Mr. Smith... Ya evet, ya hayır, bişey söyleyin, canım!

BİRİNCİ. Görmüyor musun, mehtabı seyretmek istiyor Mr. Smith!

İKİNCİ. Pekiyi ama, sen niye rahatsız edip duru-
yorsun Mr. Smith'? Götüne gireceksin ada-
mın nerdeyse!

BİRİNCİ. Mr. Smith öyle güçlü ki, götünden ayrı-
lamıyorum onun.

İKİNCİ. Ben de.

BİRİNCİ. Söyle de Mr. Smith'e, otursun bizimle!

SMITH. Pis bir gün!

BİRİNCİ. Herşeyi derdetmeyin, Mr. Smith, kendi-
nize!

SMITH. Derdet m'eyim de n'apayım!

Atalık.

SMITH. Yüzümün rengi nasıl?

BİRİNCİ. Gülpembe, Herzamanki gibi gülpembe.

SMITH. İyi. Benzin solukmuş gibi geldi de bana...

BİRİNCİ. Tuhaf şey! Demek benziniz solukmuş
gibi geldi size... Aa, durun ama!.. Siz söyle-
yince, benim de dikkatimi çekti, sahiden öy-
le... Tüh, tüh, tüh!.. Sapsarı benziniz!

İKİNCİ. Sizin yerinizde olsam, Mr. Smith, oturur,
dinlenirdim biraz. Kül gibi renginiz...

SMITH. Oturmak istemiyorum bugün.

BİRİNCİ. Kim size oturun diyor ki zaten! Ayakta
durun tabii!

SMITH. Pekiyi ama, nerden icab etti, niye ayakta
durun diyorsunuz bana?

BİRİNCİ İKİNCİYE, Bugün oturması doğru değil
Mr. Smith'in. Çünkü oturdu mu bikez, kalka-
maz belki bidaha ayağa.

SMITH. Ayyy!

BİRİNCİ. Bak, kendi de fark ediyor artık!.. Mr.
Smith ayakta dursun daha iyil!..

SMITH. Yahu, galiba sol ayağım azıcık acıyor be-
nim.

BİRİNCİ. Çok mu acıyor?

SMITH. Acı içinde. Ne?

BİRİNCİ. Çok mu acıyor, dedim.

SMITH. Çok acıyor ya!

İKİNCİ. Ayakta durmaktan oluyor.

SMITH. Doğru... Oturayım mı dersiniz yoksa?

BİRİNCİ. Yo, yol! Sakın oturmayın, Mr. Smith!

İKİNCİ. Sol ayağınız acıyorsa, bitek çaresi var
bunun: Uçuracağız sol ayağınızı!

BİRİNCİ. Hem de bir ayak önce!

SMITH. Ne di'yim bilmem ki... Madem siz gerekli
görüyorsunuz...

İKİNCİ. Gerekli de söz mü!

Sol ayağını testereyle keserler.

SMITH. Bir baston yok mu?

Bir baston verirler.

BİRİNCİ. Nasıl şimdi, Mr. Smith? Ayakta daha iyi
durabiliyorsunuz, değil mi?

SMITH. Evet. Soluma yaslanınca, daha iyi... Yine
de siz ayağımı geri verin benim! Ne de olsa
kendi ayağım...

BİRİNCİ. Af'edersiniz ama, bir şüpheniz varsa biz-
den...

İKİNCİ. Hemen söyleyin de defolup gidelim bur-
dan...

SMITH. Ne münasebet! Nereye gidecekmisiniz!
Beni bırakırsanız, n'aparım ben tek ayakla
sonra?..

BİRİNCİ. Buyrun ayağınızı!

SMITH ayağını koltuğunun altına kıştırır.

SMITH. Bu sefer de bastonumu düşürdüm!

İKİNCİ. Daha ne istiyorsunuz, ayağınızı geri aldı-
nız ya!

Birlikte kahkahayı basarlar.

SMITH. Sahiden ayakta duramıyorum artık! Öbür
bacağım da ağrımaya başladı çünkü.

BİRİNCİ. Ee, olacak tabii o kadar!..

SMITH. Sizi daha fazla rahatsız etmek istemezdim
ama bastonsuz kıpırdıyamıyorum yerimden.

İKİNCİ. Bastonunuzu yerden kaldırıp size vere-
cek yerde, madem çok ağrıyor diye yakı-
nıyorsunuz, öbür bacağınızı da testereyle ke-
seriz, olur biter bu iş.

SMITH. Evet, öylesi daha iyi olacak galiba.

Öbür bacağını da testereyle keserler. Smith ye-
re yığılır.

SMITH. Hiç ayağa kalkamıyorum artık.

BİRİNCİ. Bu feci işte! Oturmuyasınız diye bunca
çabadan sonra...

SMITH. Ne?

İKİNCİ. Ayağa kalkamayışınız feci bişey.

SMITH. Demeyin böyle, içim sızlıyor!

İKİNCİ. Neyi demiyelim?

SMITH. Şey!..

İKİNCİ. Ayağa kalkamadığınızı mı yâni?

SMITH. Çeneni tutamaz mısın sen?

İKİNCİ. Tutamam, Mr. Smith. Ama isterseniz,
kulağınızı kesebilirim. Böylece, «Artık aya-
ğa kalkamıyorsunuz!» dediğimi duymazsı-
nız.

SMITH. Evet, öylesi daha iyi olacak galiba.

Sol kulağını testereyle keserler.

BİRİNCİYE.

Sade seni işitiyorum artık.
İKİNCİ o yana geçer.

Kulağımı verin bana, lütfen!

Öfkelenir.

Öbür kesik bacağımı da verin! Hasta bir adama böyle davranmaya utanmıyorsunuz, di'mil! Bacaklarımı verin diyorum size! Artık işe yaramasalar da, benim malım onlar yine de...

Öbür bacağını kolunun altına kısıtırlar, kulağını da kucağına korlar.

Herşeyin bir haddi var, böyle şaka mı olur, canım!.. Aa, koluma n'oluyor benim?..

İKİNCİ. Bunca hırdavatı kolunuzun altında taşımaya kalkarsanız, olacağı bu!

SMITH, aşağıdan atarak. Öyle ya. Elimden alın şunları bari.

İKİNCİ. Kolunuzu kesip alalım daha iyi, kurtulursunuz büsbütün.

SMITH. Pekiyi, madem siz öyle diyorsunuz...

İKİNCİ. Elbette.

Sol kolunu keserler.

SMITH. Sağolun. Çok zahmet ediyorsunuz benim için.

BİRİNCİ. Buyrun, Mr. Smith. Neniz varsa, hepsi elinizin altında. Kimse alamaz onları sizden artık.

Kesilmiş kolunu-bacağını kucağına koyarlar. Mr. Smith de seyre koyulur onları.

SMITH. Tuhaf şey! Tatsız tatsız şeyler geliyor aklıma...

BİRİNCİYE.

Kuzum, tatlı bişey anlatsana bana.

BİRİNCİ. Memnuniyetle, Mr. Smith. İster misiniz size bir fıkra anlatayım?.. İki adam bir meyhaneden çıkmışlar. Dışarı çıkmalarıyla bir kavgadır kopmuş aralarında. Oracıkta buldukları at boklarını birbirlerine savurmağa başlamışlar. Birinci ikincinin ta ağzının ortasına kocaman bir at boku oturtmuş. Bunun üzerine, ikinci, eliyle boku hafifçe aralayarak: «Bu boku ağzımdan çıkarmayacağım,» demiş, «polis gelinceye kadar.»

İKİNCİ güler; Mr. SMITH gülmez.

SMITH. Hiç de hoş bir fıkra değil. Daha hoş bişey anlatamaz mısın bana?.. Dedim ya, tatsız tatsız şeyler geliyor aklıma.

BİRİNCİ. Kusur bakmayın, Mr. Smith, bu fıkra-dan başka anlatacak bişeyim yok.

İKİNCİ. Ama öyle tatsız tatsız şeyler geliyorsa aklınıza, kafanızı kesip atalım.

SMITH. Öyle yapın ya. Belki bir yardımı dokunur...

Kafasının üst yarımını testereyle keserler.

BİRİNCİ. Nasıl, Mr. Smith, başınızdaki ağırlık kalktı mı?

SMITH. Evet, evet, epiy hafifledi kafam... Şimdi de ama, feci bir üşüme var kafamın üstünde.

İKİNCİ. Öyleyse şapkanızı giyin!

Böğürür.

Şapkanı giysene bel

SMITH. Yetişemiyorum ki...

İKİNCİ. İster misin bastonunu?

SMITH. Lütfen.

Bastonuyla şapkasını yakalamağa çalışır.

Bastonumu düşürdüm şimdi de, uzanamıyorum şapkama... Çok, çok üşüyor başım.

İKİNCİ. Kafanı olduğu gibi koparalım, ne dersin?

SMITH. Nasıl olur, bilmem ki...

BİRİNCİ. Bilirsin, bilirsin sen!..

SMITH. Sahi söylüyorum, bişey bildiğim yok artık.

İKİNCİ. Mesele yok öyleyse.

Kafasını koparırlar. Smith sırtüstü yuvarlanır.

SMITH. Durun bidakka! Birinizden biri elini alnıma koyuversin, n'olur!

BİRİNCİ. Alnına mı? Nerde alnın?

SMITH. Birinizden bir elimi tutuversin, n'olur!

BİRİNCİ. Elini mi? Nerde elin?

İKİNCİ. Zihniniz şimdi biraz hafifledi mi, Mr. Smith?

SMITH. Yok... Demek istiyorum ki yani, kocaman bir kayayla basıyorlarmış gibi geliyor sırtıma...

İKİNCİ. Ne yapacaksınız, Mr. Smith, hayat bul Her şey birarada olmuyor!

Birlikte kahkahayı basarlar. Palyaço numarasının sonu.

KALABALIK haykırır.

İnsan yardım etmiyor insana!

KORONUN ÖNDERİ.

Parçalayalım mı yastığı?

KALABALIK.

Parçalayalım.

KORONUN ÖNDERİ.

Boşaltalım mı maşrapayı?

KALABALIK.

Boşaltalım.

— IV —

YARDIMI YADSAYMA

KORO.

Demek ki yardım edilmeyecek onlara.

Parçalayacağız yastığı,

Suyu döküp, boşaltacağız maşrapayı.

KORO ÖNDERİ yastığı parçalar, maşrapayı boşaltır.

KALABALIK kendi kendine.

Sizler de

Kimbilir nerelerde

Kıyım koşullarından oluşma

Her tertip yardıma

Tanık oldunuz elbet.

Yine de bizden söylemesi :

Acı gerçeği bağrınıza

Taş basar gibi basın,

Gelin, sizi yardıma muhtaç kılan

Koşulların yanısıra

Yardım istemeyi de yadsayın,

Ve yardıma bel bağlamayın sakın!

Madem kıyım sona erinceye dek

Yardım isteyen kapıdan kovmak için de,

Yardıma koparmak için de

Kıyıcı olmak gerek,

Olmaz olsun böyle yardım!

Hem kıyım sona erdikten sonra

Yardıma gerek kalmayacak ki zâten...

Öyleyse yardım isteyene,

Kıyımı ortadan kaldırmağa bakın!

Ayrılmaz bir bütündür yardımla kıyım,

Kendi kendinize yardım etmek istiyorsanız,

Önce bu bütünü haklayın!

— V —

DANIŞMA

DÜŞMÜŞ PİLOT.

Arkadaşlar,

Ölüyoruz,

Öleceğiz!

UÇ DÜŞMÜŞ MAKİNİST.

Biz öleceğimizi biliyoruz ama,

Sen biliyor musun, bakalım!..

Öleceksin ya!..

Hem sade yaşamın da gitmeyecek elinden,

Siliniş gidecek bütün başarımlar!

Bıbaşına öleceksin,

Kimseler görmeden öldüğünü,

Gerci biz de öleceğiz ya,

Yolcusun sen, hiç yolu yok!

— VI —

ÖLÜYÜ GÖZLEM

SÖZCÜ.

Ölüyü gözleyin!

Ölünün büyük boy on fotoğrafı gösterilir. Sonra SÖZCÜ: «Ölüyü İkinci gözlem!» der, fotoğraflar yeniden gösterilir.

Ölüyü gözlemeden sonra, DÜŞMÜŞLER haykırışmağa başlarlar.

Yazık değil mi, bize!

— VII —

TEFSİRİN OKUNUŞU

KORO DÜŞMÜŞLERE.

Yardım edemeyiz size.

Bir öğüt verebiliriz sade,

Olsa olsa bir tutum salık verebiliriz.

Ölün, ama öğrenin deriz,

Yeter ki doğru olsun öğrendiğiniz!

DÜŞMÜŞLER.

Ne kadarcık vaktimiz kaldı ki!

Ne öğreneceğiz bundan sonra!

KORO.

Biliyoruz vaktiniz dar.

Yine de yalın,

Yalın olduğu için de

Kolay olan doğruyu

Öğrenmeğe yetecek kadar

Vaktiniz var.

KORONUN arasından SÖZCÜ elinde bir kitapla öne çıkar. DÜŞMÜŞLERE katılır, oturup, elindeki Tefsir'den bir parça okur.

SÖZCÜ. 1. Kim ki bişey alır, yapışır o şeye. Kimden ki bişey alınır, yapışır o şeye. Ve kim ki bişeye yapışır, bişey alınır ondan.

Her kimse aramızdan göçen, vazgeçtiği ne ola ki? Ekmeğiyle döşeginden mi vazgeçer sade? Her kimse aramızdan göçen, bilmesine bilir ki, vazgeçecek ne varsa vazgeçmiştir; sade vazgeçtiğinden değil, vazgeçmediğinden de vazgeçmiştir. Her kimse aramızdan göçen, bildiği yoldan vazgeçtiği gibi, bilmediği yoldan da vazgeçmiştir. Sahib olduğu zenginliklerden de, sahib olmadıklarından da vazgeçmiştir. Yoksulluktan da vazgeçmiştir. Kendi elinden, ayağından da vazgeçmiştir.

İmdi, bu işe alışmamış kişi nasıl kaldıracak o taşı? Nasıl kaldıracak o köskocaman kayayı? Vazgeçmeğe alışmamış kişi, nasıl vazgeçecek yatağından? Yatağından değil sade, varından, yoğundan nasıl vazgeçecek? Hem bildiği yoldan, hem bilmediği yoldan nasıl vazgeçecek? Sahib olduğu zenginliklerden de, sahib olmadıklarından da nasıl vazgeçecek? Yoksulluktan nasıl vazgeçecek? Kendi elinden, ayağından nasıl vazgeçecek?

2. Ermiş zorlu bir kum fırtınasına tutulduğunda, ayakta idi, geniş bir yer kaplıyordu. Hemen çöktü yere, kapandı kuma, büzüldü. Böylece en küçük çapına indirerek kendini, fırtınayı altetti.

DÜŞMÜŞLER SÖZCÜDEN soruştururlar.

Böyle mi savuşturdu fırtınayı?

SÖZCÜ.

En küçük çapına indirerek kendini, savuşturdu fırtınayı.

DÜŞMÜŞLER.

Demek en küçük çapıyla savuşturdu fırtınayı!

SÖZCÜ. 3. Kişiyi ölüme yüreklendirmek için, Ermiş araya girip, varından, yoğun vazgeçmesini istedi ondan. Herşeyinden vazgeçtiğinde bir yaşamı kalmıştı geride. Daha nen varsa vazgeçecek, ondan da vazgeç, dedi Ermiş ona.

4. Ermiş fırtınayı altettiğinde, fırtınayı bildiği için, ona razı geldiği için altetti onu. İmdi, ölmeği altetmek istiyorsanız, ölmenin ne olduğunu bilir, ona razı gelirsiniz, böylece altedersiniz onu. Ama her kim, rıza içre olmak dilerse, yapışacak yoksulluğa! Neniye yapışmayacak! Nenler alınabilir elinden, o zaman da rıza kalmaz. Sonra yaşama da yapışmayacak! Yaşam da alınabilir elinden, o zaman da rıza kalmaz. Ne de düşünelere yapışacak, onlar da alınabilir elinden, o zaman da yine rıza kalmaz.

— VIII —

SINAV

KORO KALABALIĞIN önünde DÜŞMÜŞLERİ sınıyor.
KORO. Ne kadar yükseğe çıktınız.
ÜÇ DÜŞMÜŞ MAKİNİST. Alabildiğine yükseğe çıktık.

KORO. Ne kadar yükseğe çıktınız?
ÜÇ DÜŞMÜŞ MAKİNİST. 13.000 fite kadar çıktık.
KORO. Ne kadar yükseğe çıktınız?
ÜÇ DÜŞMÜŞ MAKİNİST. Epiy yükseğe çıktık.
KORO. Ne kadar yükseğe çıktınız?
ÜÇ DÜŞMÜŞ MAKİNİST. Yerden birazcık yükseldik.

KORONUN ÖNDERİ KALABALIĞA. Yerden birazcık yükselmişler.
DÜŞMÜŞ PİLOT. Ben alabildiğine yükseğe çıktım.
KORO. Bu, alabildiğine yükseğe çıkmış.

2

KORO. Övüldünüz mü?
ÜÇ DÜŞMÜŞ MAKİNİST. Yeterince övülmedik.
KORO. Övüldünüz mü?
ÜÇ DÜŞMÜŞ MAKİNİST. Övüldük.
KORO. Övüldünüz mü?
ÜÇ DÜŞMÜŞ MAKİNİST. Yeterince övüldük.
KORO. Övüldünüz mü?
ÜÇ DÜŞMÜŞ MAKİNİST. Alabildiğine övüldük.
KORONUN ÖNDERİ KALABALIĞA. Alabildiğine övülmüşler.
DÜŞMÜŞ PİLOT. Yeterince övülmedim ben.
KORO. Yeterince övülmemiş bu.

3

KORO. Kimsiniz siz?
ÜÇ DÜŞMÜŞ MAKİNİST. Okyanusu aşanlarız biz.
KORO. Kimsiniz siz?

ÜÇ DÜŞMÜŞ MAKİNİST. Sizlerdeniz biz.
KORO. Kimsiniz siz?
ÜÇ DÜŞMÜŞ MAKİNİST. Kimse değiliz.
KORONUN ÖNDERİ KALABALIĞA. Kimse değilmiş bunlar.

DÜŞMÜŞ PİLOT. Ben Charles Nungesser'im.
KORO. Bu da Charles Nungesser'miş.

4

KORO. Kim bekliyor sizi?
ÜÇ DÜŞMÜŞ MAKİNİST. Okyanusun ötesinde tümen tümen insan var bizi bekleyen.
KORO. Kim bekliyor sizi?
ÜÇ DÜŞMÜŞ MAKİNİST. Anamız babamız bekliyor bizi.

KORO. Kim bekliyor sizi?
ÜÇ DÜŞMÜŞ MAKİNİST. Kimse beklemiyor bizi.
KORONUN ÖNDERİ KALABALIĞA. Kimse bekle-miyormuş bunları.

KORO. Sizin ölmeniz demek, kimin ölmesi demek?
ÜÇ DÜŞMÜŞ MAKİNİST. O alabildiğine övülmüş olanların.

KORO. Sizin ölmeniz demek, kimin ölmesi demek?
ÜÇ DÜŞMÜŞ MAKİNİST. Yerden birazcık yükselmiş olanların.

KORO. Sizin ölmeniz demek, kimin ölmesi demek?
ÜÇ DÜŞMÜŞ MAKİNİST. Kimsenin beklemediği kimselerin.

KORO. Sizin ölmeniz demek, kimin ölmesi demek?
ÜÇ DÜŞMÜŞ MAKİNİST. Hiç kimsenin.
KORO.

Demek ki
Siz ölünce, hiç kimse ölmeyecek!
Bunu kavradığınıza göre,
En küçük çapınıza eriştiniz demek.

DÜŞMÜŞ PİLOT.
Ben göklerde seyirterek
En büyük çapıma ulaştım ama...
Benden daha yükseğe çıkan
Başka biri çıkmadı daha.
Yeterince de övülmüş sayılmam;
Ne kadar övülsem çünkü az.
Ne şu-bu, ne de şunun bunun için,
Uçtuysam ben, şan olsun için.
Beni bekleyen yokmuş, ne umurum!
Ben size doğru değil,
Sizden uzaklara uçuyorum.
Ben ölümden önce vardım,
Ölümden sonra varım.

— IX —

ÖVGÜ ve ELKOYMA

KORO.
Sen bırak da boş lâfi,
Göster neymiş o başardıkların!
— Bil ki havalarda bile
Havada değildir gerçek. —
Yalnız, şu motor var ya,

Birikim 7 / 29

Şu kanatlar, şu iniş takımı,
Yani bizim yapıp yapındığımız,
Şu senin uçmana elveren avadanlık,
Önce ondan vazgeçeceksin!
Bakalım vazgeçebilecek misin?..

DÜŞMÜŞ PİLOT.
Ne diye vazgeçecekmişim?
Ne yapacaksınız hem
Pilotsuz uçağı?

KORONUN ÖNDERİ.
Alın altından şu oyuncuğı!

DÜŞMÜŞLER uçağı sekinin öbür köşesine taşırlar.

KORO, *Elkoyma sırasında DÜŞMÜŞLERİ över.*
Siz ki yasalarından birini değiştirdiniz
dünyanın,

Sizler ki yüzbinlerce yıldır yerçekimiyle
Kuşlardan başka herbişey
Sapır sapır dökülmüşken yere,
Ve kayaların üstüne kazılmış
En eski resimlerde bile rastlanmazken
Havada uçan insan suretine,
— Zamanı hesapladığımız üzre —
İkinci binyılın sonlarına doğru
Yükseldiniz masmavi göklere;
Sizler ki kanatlarıydınız insanlığın,
Hakkınızdır, şimdi de
Ayağa kalkın!

ÜÇ DÜŞMÜŞ MAKİNİST, DÜŞMÜŞ PİLOTU gösterirler birden.

Aa, n'oluyor bunun yüzüne?

KORONUN ÖNDERİ KOROYA *ivecenlikle.*
Ne duruyorsunuz! «Tanınmaz Oldu»yu okuyun!

KORO, DÜŞMÜŞ PİLOTU *kuşatarak.*
Tanınmaz oldu, silindi
Tarafından ve tarafımızdan
Yaradılmış yüzünün tüm çizgileri.
Bize yarayacağına çünkü,
Bizi kullanan bir adamdı
Bu adam.

KORONUN ÖNDERİ.
Hak etmemiş olsa bile,
Bir kamu görevlisiydi o.
Bizden alacağını aldı,
Bize vereceğini vermedi.
Onun için, özellikleri de
Göreviyle birlikte sona erdi.
Tek bir özelliği vardı aslında:
Görevi.

KORODAN DÖRT KİŞİ *onu tartışıyorlar.*
BİRİNCİ. Madem vardı...
İKİNCİ. Evet, var olmasına vardı.
BİRİNCİ. Kimin nesiydi?
İKİNCİ. Kimse değil.
ÜÇÜNCÜ. Neyin nesiydi?
DÖRDÜNCÜ. Hiç.
İKİNCİ. Niye vardı öyleyse?
DÖRDÜNCÜ. Vardı,
Çünkü bir işe yarardı.

DÖRDÜ BİRDEN.
Göreve çağrılmakladır asıl, dünyaya gelişin;
Değiştikçe, değiştikçe, var olduğunu bilisin;
Yararlı olduklarıdır, hem efendin, hem
kardeşin,

Seni göklere çıkaracak, tek onlardır bilisin!
İKİNCİ. Yine de unutm, onlarsız sen bir hiçsin!
KORO KALABALIĞA *birlikte.*

İşte burda da böyle biri yatıyor,
Görevsiz kalınca, çıkmış insanlıktan.
Sana söylüyoruz, insanlıktan çıkmış adam,
Öl de kurtul böyle yaşamaktan!

DÜŞMÜŞ PİLOT.
Ölemiyorum ki.

DÜŞMÜŞ MAKİNİSTLER.
Öyle ayrı düşmüşün ki dünyanın akışından,
— Belki de hep havalarda doluştığın için —
Öyle yükseklerdeydin ve öyle zengin,
Ve öyle kendinle doluydun ki,
Şimdi işte ölmeği bile bilmiyorsun!

KORO.
Ama
Ölmeyi bilmeyen de
Ölür.
Nasıl ki
Yüzme bilmeyen de
Yüzer
Ve yüzülür.

— X —

KOVULMA

KORO.
İçimizden biri;
Yüzü yüzümüze,
Bedeni bedenimize
Ve beyni beynimize benzeyen biri
Ayrılmak üzre içimizden.
Ne yaparsın, dün gece damgayı yedi.
Nefesi pis pis kokuyordu sabahtan beri,
Kendi de kokmağa başladı artık,
O bildik yüzü tanınmaz oldu,
Dağıldı dağılacak cümle azası...
— Konuş, be adam,
Vakit varken, diyeceğini de!
Herzamanki yerindedir sesin herhalde,
Ordan bekliyoruz sesini,
Konuş, be adam! —
Baksana, hiç ses çıkmıyor adamdan,
Suyu kaynadı demek!..
— Korkacak bişey yok, kardeşim,
Aklında olsun!
Ama madem yolcusun,
Yolcu yolunda gerekli
Ayağını çabuk tut,
Savaş buradan!
Sen öleceksin diye
Bekleyecek değiliz a.
Kıyamete dek! —
DÜŞMÜŞ PİLOTUN *okuyucusu sekiden ayrılır.*

Birikim 7 / 29

RIZA

KORO ÜÇ DÜŞMÜŞ MAKİNİSTE.

Sizler ki razısınız yaşamın akışına,
Suda eriyen bir tutam tuz gibi
Gömülmeyin yeniden yokluğa!
İşinizi görür gibi tıpkı

— Değişeni değiştire değiştire —

Gördünüz madem ölümünüzü,
Kalkın artık ayağa,
İşliğinize gelen hatırlı bir konuk gibi
Ölümü ayakta karşılamaya!

Ve kollarınızı sıvayıp hemen

— Sizler ki makinistlerisiniz geleceğin —

Başlayın bizim uçağa!

Ki atladığınız gibi o uçan ata,

Dilediğimiz yerde olasınız,

Dilediğimiz saatte!..

Ha, onu söyleyecektik size : Bundan böyle

Bizle birlikte yürüyeceksiniz ileriye,

Yeryüzünün sade bitek yasasını değil,

Yeryüzünün anayasasını değiştirmeye!

Eğer razıysanız tabii

Herşeyin, dünyanın, insanlığın

Ve herşeyden önce bu bozuk düzenin

Değişmesine,

Ayrılmasın diye insanlar ikiye,

Bir yanda zalimler,

Bir yanda mazlumlar diyel!..

DÜŞMÜŞ MAKİNİSTLER.

Biz razıyız değiştirmeye.

KORO.

Sizden istediğimiz şu :

Uçağımızı değiştirin, geliştirin,

Hızını arttırın, güvenliğini pekiştirin!

Bi de, daha hızlı gideceğiz derken,

Unutmayın ne için yola çıktığınızı!
DÜŞMÜŞ MAKİNİSTLER.

Olur,

Uçağımızı geliştirelim,

Hızını arttıralım,

Güvenliğini pekiştirelim.

KORO.

Sonra ondan vazgeçin!

KORONUN ÖNDERİ.

İlerleyin!

KORO.

Dünyayı düzeltmeye geçin!

Sonra düzelttiğiniz dünyayı düzeltin!

Sonra ondan da vazgeçin!

KORONUN ÖNDERİ.

İlerleyin!

KORO.

Dünyayı düzeltirken,

Doğruyu da doğrultmuşsunuzdur zaten,

Bu sefer, doğrulttuğunuz doğruyu da

Doğrultmağa geçin!

Sonra ondan da vazgeçin!

KORONUN ÖNDERİ.

İlerleyin!

KORO.

Doğruyu doğrulturken,

İnsanlığı da değiştirmişsinizdir zaten,

Bu sefer, değiştirdiğiniz insanlığı da

Değiştirmeğe geçin!

Sonra ondan da vazgeçin!

KORONUN ÖNDERİ.

İlerleyin!

KORO.

Dünyayı değiştirir, değiştirirken,

Kendinizi de değiştirin!

Sonra kendinizden de vazgeçin!

KORONUN ÖNDERİ.

İlerleyin!

İlerleyin!

Öncü Kitabevi

Marksizm - Leninizm'in

ideolojik ve

politik düşmanı:

MAOİZM

Bilim İşçileri

15 lira

ÖNCÜ KİTABEVİ

Babıali Cad. No: 8/

Cağaloğlu — İSTANBUL